

Leikum, lærum og lifum

Lokaskýrsla til Sprotasjóðs



Rannsóknarstofa í menntunarfræðum ungra barna
Menntavísindasvið
Háskóla Íslands
Stakkahlíð 105 Reykjavík

Nafn skóla: RannUng

Nafn verkefnis: Leikum, lærum og lifum

Nafn verkefnastjóra: Jóhanna Einarsdóttir, Arna H. Jónsdóttir

Markmið verkefnis:

Markmið verkefnisins var að vinna að samþættingu leiks og náms í leikskóla við grunnþætti og námssvið aðalnámskrár leikskóla. Gengið var út frá víxlverkun leiks og náms, þar sem leikurinn styður við nám og nám styður við leik. Jafnframt var markmiðið að gera breytingar á leikskólastarfi í samræmi við nýjar áherslur í aðalnámskrá leikskóla og stuðla að faglegri þróun.

Leiðir sem valdar voru til að ná markmiði:

Starfendarannsókn og þróunarvinna var unnin í fimm leikskólum í Kraganum, einum í hverju sveitarfélagi, árin 2012-2014. Aðferðin miðast að því að leikskólakennararnir og annað starfsfólk í leikskólunum skoðuðu eigin starfshætti, út frá einum grunnþætti eða námssviði, og leituðust við að skipuleggja breytingar, bæta eigin vinnubrögð og leggja mat á nýja starfshætti. Rannsóknin var unnin í samstarfi við sérfræðinga og meistaranema við Menntavísindasvið Háskóla Íslands sem leiðbeindu um framkvæmd.

Unnið var að verkefnum: Sjálfbærni og vísindi í leik; Heilbrigði og vellíðan í leik; Læsi og samskipti í leik; Sköpun og menning í leik; Leikur og lýðræði.

Helstu vörður verkefnisins voru:

- Fræðsla fyrir starfsfólk í þáttökuskólunum
- Verkefnið var unnið og þróað í þáttökuskólunum
- Rannsóknarferlið byggði á fjölbreyttum gögnum, sem jafnóðum voru ígrunduð og greind

Í rannsóknarferlinu var þróun verkefnisins reglulega kynnt í þeim tilgangi að miðla reynslu þátttakenda:

- Niðurstöður voru kynntar fyrir öðru starfsfólki innan þáttökuskólanna.
- Niðurstöður og þróunarvinna þáttökuskólanna voru kynntar þann 29. maí 2013 á Menntavísindasviði Háskóla Íslands þar sem starfsfólk leikskólanna, sérfræðingar og meistaranemar tóku til máls og sögðu frá helstu niðurstöðum og þróunarvinnu í ferlinu.
- Verkefnið Leikum, lærum og lifum var kynnt á Menntakviku 27. september 2013: *Skipta rannsóknir máli?* Leikskólakennarar, meistaranemar og sérfræðingar greindu frá í erindum sínum hvaða gildi þátttakan í starfendarannsókninni hafði fyrir hvern og einn.

- Skýrslur og námsritgerðir voru skrifaðar.
- Meistararnemar og sérfræðingar skrifuðu kafla sem birtast munu í bók um verkefnið, áformuð útgáfa 2015.
- Verkefnið verður kynnt á alþjóðlegri ráðstefnu EECERA samtakanna sem haldin verður í september 2015.

Frávik miðað við áætlun verkefnisins:

Í upphafi var gert ráð fyrir að framkvæmd verkefnisins á vettvangi leikskólanna tæki eitt skólaár en í flestum leikskólanna var tíminn á vettvangi lengdur um eina önn, þar sem breytingaferlið tók lengri tíma en ætlað var.

Helstu hindranir sem komu upp við vinnu verkefnisins:

Í leikskólunum gat stundum reynst erfitt að finna tíma til að vinna að verkefninu.

Helstu ávinningar af vinnu við verkefnið, jákvæð atriði sem fylgdu í kjölfar eða samhliða verkefninu:

Innleiðing viðkomandi grunnþáttar eða námssviðs hafði í för með sér breytta starfshætti og studdi við fagleg vinnubrögð í leikskólanum. Verkefnið hafði jafnframt áhrif á viðhorf starfsfólks til barna og náms þeirra.

Ávinningur verkefnisins byggði á þeirri gagnvirku samvinnu sem átti sér stað milli leikskólanna og háskólans. Leikskólakennarar og annað starfsfólk fékk stuðning við að skoða og þróa starfið, meistararnemar og sérfræðingar frá háskólanum fengu innsýn í leikskólastarfið. Meistararnemarnir töldu verkefni jafnframt góðan undirbúning fyrir starf á vettvangi. Fram fór miðlun þekkingar á báða bóga þar sem fagþekkingu og reynslu af vettvangi og fræðilegri þekkingu var miðlað. Því má segja að sú þekking sem varð til hafi haft áhrif bæði á starf leikskólanna og leikskólakennaramenntun.

Mat á verkefninu samkvæmt umsókn:

Í þátttökuskólunum tókst að samþætta leik og nám í tengslum við viðkomandi grunnþátt/námssvið, og breytingar á leikskólastarfinu voru þróaðar með hliðsjón af viðfangsefninu í hverjum leikskóla. Framkvæmd á fræðslu fyrir starfsfólkið gekk misjafnlega hratt fyrir sig, en lestur fræðigreina og umræða um þær virtust í flestum skólanna virka sem

vendipunktur hvað varðar viðhorfsbreytingar starfsfólksins. Ferli gagnaöflunar gekk vel fyrir sig í öllum leikskólum og reyndust dagbækur starfsfólks, vettvangsathuganir meistaranema og viðtöl við alla þátttakendur góð leið til að lýsa ferli breytinganna í hverjum leikskóla. Kynningar á verkefninu urðu jafnframt hvatning til leikskólakennara og starfsfólks, til áframhaldandi þróunarstarfs innann leikskólanna.

Í öllum leikskólunum fór verkefnið að mestu fram á einni leikskóladeild í viðkomandi leikskólum, en deildarstjórar höfðu það hlutverk að miðla reynslu sinni áfram til annarra deilda leikskólans. Miðlun þekkingar og reynslu gekk misjafnlega hratt fyrir sig en í lok verkefnisins voru áform um að halda þeirri miðlun áfram.

Niðurstöður verkefnisins

Verkefnið leiddi í ljós að þeir kennarar leikskólanna sem tóku þátt í verkefninu þróuðu eigin fagmennsku og endurskoðuðu viðhorf til barna og náms þeirra. Leikskólakennarar og starfsfólk greindi frá að viðhorf þeirra hafi breyst, sem varð til þess að nýir starfshættir voru innleiddir, svo sem með því að breyta dagskipulagi, skipulagi umhverfis og samskiptamáta. Megin þemun sem unnið var út frá voru sérstök fyrir hvern leikskóla, en niðurstöður í leikskólunum áttu það sameiginlegt að undirstrika mikilvægi þess að börn fáist við það sem þau hafi áhuga á, að börn geti valið viðfangsefni, og að gefinn sé rými og tími fyrir leik barna. Fram kom í viðtölum við leikskólakennara, starfsfólk og stjórnendur leikskólanna að stuðningur og þátttaka meistaranemanna var mikilvægur þáttur í breytingarferlinu.

Yfirlit yfir það sem fram kom við framkvæmd verkefnisins.

Í ljós kom að samstarfsrannsókn væri áhrifarík leið til að ná fram breytingum í leikskólastarfi. Segja má að lærdómssamfélag hafi myndast þar sem fram fór gagnvirk miðlun reynslu og þekkingar sem byggði á mismunandi styrkleikum og sjónarhornum þátttakenda á vettvangi og úr háskólanum.

Náðust markmiðin? Hvað er til marks um það?

Verkefnið reyndist stuðningur við leikskólakennara og annað starfsfólk við að innleiða breytingar samkvæmt nýlegri aðalnámskrá. Ferli samstarfsrannsóknanna fól í flestum tilvikum í sér að þátttakendur litu inn á við, endurskoðuðu starfshætti sína sem leiddi til breyttra viðhorfa til barna og náms. Í niðurstöðum kom fram að auka þurfti áhrif barna á daglegt starf og taka tillit til áhuga og þarfa hvers barns. Áhugi er innan sveitarfélaga í Kraganum að gera samning við RannUng um framkvæmd annars rannsóknarverkefnis og munu umræður fara fram um það á næstu vikum.

Heldur verkefnið áfram innan skólans eða í öðrum skólum?

Reiknað er með að ný vinnubrögð muni þróast áfram innan leikskólanna, en einnig var verkefnið kynnt útávið, t.d. á Menntakviku, auk þess sem útgáfa bókar um verkefnið getur gagnast leikskólasamfélaginu.

Áætlun um kynningu á afrakstri verkefnisins og helstu niðurstöðum

Komið hefur fram að skrifaðir hafa verið bókarkafar um hvert verkefni, sem birtast í bók ásamt fleiru tengdu efni sem kemur út í lok þessa árs. Einnig að verkefnið verður kynnt á ráðstefnu EECERA í Barcelona í september næstkomandi.

Annað sem gagnlegt er að upplýsa stjórn Sprotasjóðs um

RannUng hefur á undanförunum árum verið að þróa samstarfsrannsóknir sem byggja á aðferðum starfendarannsóknna með það að markmiði að tengja saman rannsóknir og leikskólastarf. Jafnframt hafa komið fram bein áhrif á starf á vettvangi og þróun leikskólakennaranáms og íslenskra rannsókna á sviði menntunarfræði ungra barna. Reynsla af framkvæmd þessarar rannsóknar mun nýtast til áframhaldandi þróunar á rannsóknum af þessu tagi.

Reykjavík, 13. apríl 2015

Arna H. Jónsdóttir